

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izbaja v 1. in 15. dan vsakega meseca, ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. II.

V Ljubljani, 1. junija 1886. l.

XXVI. leto.

Prvo berilo in slovnica za slov. ljud. šole.

(Odgovor ocenjevalčev.)

(Dalje.)

Nadaljujé svoj odgovor v 7. listu „Tovariševem“ mi oponašata gg. Razinger in Žumer protislovje, rekóč, da pišem „jezik je v ‚Berilu‘ domač“, pozneje pa trdim, da „se ne bere po domače“. A temu ni tako. To protislovje sta le óna umetno stvorila, da sta — prepričan sem — po pomoti preméstila vejico moje ocene.

V 3. listu „Tovariševem“ na 36. strani v predzadnjem odstavku pišem jaz: Jezik je v „Berilu“ priprost, (z nekaterimi izjemami) domač . . . , óna pa te moje besede v svojem odgovoru na strani 98. tako-le prepisujeta: Jezik je v „Berilu“ priprost (z nekaterimi izjemami), domač Gospoda tovariša predstavljata tedaj mojo vejico v prepisu za oklepaja, vsled česar pridevata moj oklenen dostavek (z nekaterimi izjemami) pridevniku „priprost“, dočim sem ga jaz védoma postavil pred pridevnik „domač“. Poudarjam: védoma; kajti ko sem to pisal, vedel sem dobro, da greší pisava v berilu na nekaterih mestih zoper svojstvo našega jezika, da ni torej povsem domača. Na dotične glavne pomanjkljivosti sem kazal v svojej oceni na strani 37. in 51. in prav z ozirom na nje sem dostavil „(z nekaterimi izjemami)“.

Da nisem namenil tega dostavka pridevniku „priprost“, sledí tudi iz nadaljevanja moje ocene, kder nisem navél le enega samega pogréska zoper priprostost jezikovo v berilu. To bi bil pa izvestno storil, ako bi bil takó pisal, kakor prepisujeta gg. tovariša, kajti dolžnost mi je bila podpreti tudi z dokazi svoje trditve.

V podrobnejí odgovor na óni odstavke (str. 98.) se ne morem spuščati iz razumljivih vzrokov, če tudi bi to práv rad storil, ker jako dvoumim, da bi se iz slovniških pogréskov dalo sklepati o priprostosti jezikovej ali obratno.

Moja ocena in odgovor gg. tovarišev mora biti nekaterim čest. čitateljem „Tovariševem“ prava uganka, katero pojasniti si štejem v posebno dolžnost.

„Berilo“, koje sem jaz imel pri ocenjevanji v rokah, bilo je menda natisneno v lanskem februariji; jaz sem je prejel konec prešlega šolskega leta. Če tudi čitam vse slovenske liste in šolske še s posebno pazljivostjo, vender nisem do sedaj nikder bral, da bi bilo „Berilo“ doživelo drugi natis. Stóprv v odgovoru na oceno čitam: Izdaja te knjige, katero imajo otroci v roki, bila je dotiskana sredi meseca oktobra 1885. leta. To je bilo — se vé — záme nekaj novega, zató si tekój naročim en iztis „dotiskan meseca oktobra“.

Po pregledu spoznam, da se ta izdaja posebno v slovniskem delu vidno razločuje od prejšnje. Tu je izpuščenih ali vsaj premenjenih ónih osem nalog, katere sem jaz v oceni (str. 53.) obsodil z metodičnega stališča*). Tu je dalje popravljeno spregalo „risati“, pravilo o polglasnem e pred r-om, o pojmu glagola in mnogo slovniskih in drugih pregreškov. S kratka: knjiga dotiskana v oktobru je vidno izpremenjena.

Kólikor je meni znano, je v knjigarstvu navada, da se takó važne poprave označujejo užé na naslovnem listu z opazko „druga izdaja“, ali „drugi popravljen natis“. Kakó je to, da se je tu opustilo? — Sáj knjigi so izdaje le na čast, ker svedóče njeno rabljivost. Dalje je to oznamenovanje potrebno zaradi jasnosti, ako nastanejo različna menjenja o knjigi — in še celó potrebno za šolsko knjigo. — Gospodoma tovarišema je predobro znano, kóliko sitnosti si prihrani učitelj, ako skrbi, da imajo otroci knjige (z različnimi natisi) istega natisa v róci. Kakó se more tedaj prikupiti knjiga, ki svoje različnosti prikriva! —

Sedáj bode óna uganka jasna. Jaz sem napisal oceno o prvi izdaji „Berila“, a gospoda se delata, kakor bi je ne bilo in se opirata le na popravljeni natis. Kedor je torej čital prvi natis „Berila“ in mojo oceno, mora se čuditi odgovoru gg. tovarišev, in komur je prvi natis „Berila“ neznan, ne razume tudi moje ocene.

Ako bi bila tedaj gospoda odločno odgovorila: Pogreški, nevedeni v oceni, nahajajo se res v prvem natisu najinega „Berila“, a v drugem sva **nekatero** popravila, — prihranila bi bila sebi in meni mnogo besed. Kaj pomaga lakonično zanikovanje: Teh pogreškov **ni** v berilu, ónih **ne najdeva** v tolikem številu, ko pa **so** v berilu. Suho zatrjevanje in zanikovanje je pač le tam na mestu, kder veljá izrek: *jurare in verba magistri*.

Čudno se mi dalje vidi, da nista gg. tovariša popravila v drugi izdaji vseh pogreškov grešéčih zoper ista pravila. Polovične poprave niso poprave.

Nič manj čudno mi ni, da gospoda hotéca opravičiti pomanjkljivosti svoje knjige, kažeta na napake „Drugega berila“ in „Začetnice“. Rad bi vedel, kaj bi rekla gg. učitelja učencu, ki bi hotel svojo kazajivost zmanjšati s kazanjem na večje zmote svojih součencev. — Sicer je pa treba premisliti, da sti óni knjigi natisnjeni na Dunaji, in ne v Ljubljani. Ako pa sta se gospoda užé potrudila naštetih 104 tiskovne napake v „Drugega berilu“, mislim, da bi bila ta svoj trud bolje ukoristila v blagovspešnost našega slovstva po drugej poti nego v obrambo svoje knjige.

Gledé trditve: superlativ „najbolj zdrava“ je prav takó pravilen kakor „najzdravejša“ — opozorim gg. tovariša na §. 125., str. 52. Janežičeve in §. 24., str. 29. Levstikove slovnice, ki nista istega menjenja, ker stopnjevanje pridevnikovo (deležniki so izeti) z „bolj“ ne le ni slovansko, ampak tudi slabo ustreza jedrnatosti našega jezika.

„Plame“ sem jaz smatral v oceni tiskovnim pogreškom, gospoda pa imata ta izraz celó za pravilen, rekoč: a tu mu oporekava, da je „plame“ (mestu plamen) tiskovna pomota. (Glej Sket str. 16., isto takó Janežič (paradigma) str. 42. in Šuman!) — Na to jaz: Gospoda sta tudi tu v zmoti, óna zamenjujeta namreč moški samostavnik „plamen“ (Flamme) s srednjim „pleme“ (Gattung). Srednji samostalniki: bréme, víme, vréme, pléme i. t. d. se glasé na vshodu: brémen, vímen, vrémen, plémen**). V pisme-

*) Gospoda je hočeta sicer v odgovoru zagovarjati, rekóč, da „se take naloge nahajajo v „Drugega berilu in slovnici“, n. pr. čuvali, strežai“, a jaz najdem na teh vsaj nekaj dobrega: da je vsi ali skoraj vsi slovenski otroci razuméjo vsaj po izgovoru. Kakó debelo bi pa pogledal natranjski, primorski ali sploh negorenski otrok, ako bi slíšal ali čital: zvato, tva, gvava, govof, mvad, itd.!

***) Primerjaj „Miklosisch-Vergleichende Formenlehre der slavischen Sprachen“ str. 187., §. 303.!

nem jeziku se izpušča končni **n** v edn. imenovalniku in tožilniku. To pa ne veljá o moških samostalnikih: kamen, korén, kremen, plamen i. t. d. (Glej: Sket-Sprach- und Übungsbuch str. 265.; Levstik str. 79.; Šumam-Mat. slov. 92. in 97.; Šuman — za sred. šole str. 24., c; Miklošič-Vergleich. Formenlehre str. 52. in 180.!) (Konec prih.)

Knjiga Slovénska

XIX. veku.

Med zaslužnimi možmi, o katerih se v slovstvu slovenskem malo govori in piše, je v prejšnjem stoletju še **Štefan Kemperle**, in v sedanjem **France Bilc**. — Kar o prvem vém, nahaja se v „Slovenski Bčeli“ (IV. 1853 str. 43. 44), kjer piše o njem „Ipauc“, da je bil fajmošter v Ločniku, skorej popolnoma furlanski fari blizo Gorice, od l. 1771 do 1789 in je poslovenil evangelij sv. Matevža in sv. Marka, sv. Lukeža pa le do 16. poglavja. V tamošnjem farnem arhivu se hrani rokopis: „Evangelia secundum Matthaeum, Marcum et Lucam in carniolicum idioma translata a Stephano Kemperle, Caes. Reg. Parocho Lucinici.“ Ta napis je pristavil naslednik njegov A. Leonardis. — Rokopis slovenski šteje 34 drobno in tesno popisanih pol in folio; na čelu mu je predgovor, v katerem se kratko pa dobro razlaga, kaj je novi, kaj stari testament, in kaj evangeli; imenujejo se vse 27 bukve novega testameta; na sredi je potem evangelski tekst slovenski, na zunanji strani so mnogoštevilne glose ali razjasnjenja težjih besed, izrekov in odstavkov, na znotranji citati iz stare zaveze; na koncu pa je rokopisu pristavljen mali slovar (od pismenke p do zadnje abecedne črke), kjer pové, kako se vsaka reč, ki mu je bila pri tem prevodu potrebna, pravi po a) Krajnsko, b) po Koroško, c) po Slovensko in Bezjačko, in d) po Hervaško itd. — O besedi bodi na primer:

„Kadar je pak Jezus bil rojen v Betlehemi v Judouski deželi, o času Erodeža krajla: pole, tedaj so prišli modri od jutrove dežele v Jeruzalem inu so djali: Kej je ta vnuvič rojeni Judouski krajl? Mi smo njegovo zvezdo vidili v jutrovi deželi, inu smo prišli njega molit. Kadar je letu Erodež krajl slišal, se je ustrašil on, inu ž njim red vsa Jeruzalem. Inu je pustil vkup poklicati vse Višefarje inu Pisarje mej folkom, inu je nje izvprašoval: Kej bi imel Kristus rojen biti? Ino oni so k njemu djali: V Betlehemi v Judouski deželi. Zakaj letaku stoji pisano skuzi Preroka: Ipo ti Betlehem v Judouski deželi, nesí kratku nikar nar manša mej Viudi Juda: zakaj iz tebe ima meni priti ta Viuda (t. j. vojvoda), kateri bo gospodoval čez moj izraelski folk itd.“ (Mat. II. A. — Slov. Bčela. IV. 44).

„Takrat, ko je na Slovenskem toliko domorodcev bilo, kolikor je zdaj čitavnic, tedaj je živel v Harijah na Notranjskem mlad učen duhoven, ves vnet za blagor cerkve in svojih rojakov in za povzdigo slovenskega slovstva. Ime mu je bilo France Bilc. Rojen je bil okoli l. 1784 v Bistrici na Notranjskem; dokončal je latinske in bogoslovske šole izverstno in potem je pastiroval v Tomaju, v Postojini, v Ternovem in poslednjič v Harijah, kjer je u. 5. maja l. 1824, a pokopan bil po svoji želji v Ternovem. Učenik in potem najzvestejši prijatelj mu je bil Vodnik, kateri je rad k njemu prihajal v Bistrico in v Harije itd.“ — Pisal sem o njem jaz v Jezičniku IX. 1871 str. 10. — Nekoliko se omenja v Novicah l. 1858 str. 58, a življenje njegovo je popisal sorodnik njegov, vrli J. Bilc v Koledarju družbe sv. Mohorja l. 1865 str. 28—32, kjer je na pri povedano, da je dobro znal jezik ruski in srbski, da je do cara ruskega zložil krasno pismo, nabiral Vodniku besed za slovar, skladal pesmi, bil izvrsten govornik itd. —

nem jeziku se izpušča končni **n** v edn. imenovalniku in tožilniku. To pa ne veljá o moških samostalnikih: kamen, korén, kremen, plamen i. t. d. (Glej: Sket-Sprach- und Übungsbuch str. 265.; Levstik str. 79.; Šumam-Mat. slov. 92. in 97.; Šuman — za sred. šole str. 24., c; Miklošič-Vergleich. Formenlehre str. 52. in 180.!) (Konec prih.)

Knjiga Slovénka

XIX. veku.

Med zaslužnimi možmi, o katerih se v slovstvu slovenskem malo govori in piše, je v prejšnjem stoletju še **Štefan Kemperle**, in v sedanjem **France Bilc**. — Kar o prvem vém, nahaja se v „Slovenski Bčeli“ (IV. 1853 str. 43. 44), kjer piše o njem „Ipauc“, da je bil fajmošter v Ločniku, skorej popolnoma furlanski fari blizo Gorice, od l. 1771 do 1789 in je poslovenil evangelij sv. Matevža in sv. Marka, sv. Lukeža pa le do 16. poglavja. V tamošnjem farnem arhivu se hrani rokopis: „Evangelia secundum Matthaeum, Marcum et Lucam in carniolicum idioma translata a Stephano Kemperle, Caes. Reg. Parocho Lucinici.“ Ta napis je pristavil naslednik njegov A. Leonardis. — Rokopis slovenski šteje 34 drobno in tesno popisanih pol in folio; na čelu mu je predgovor, v katerem se kratko pa dobro razlaga, kaj je novi, kaj stari testament, in kaj evangeli; imenujejo se vse 27 bukve novega testameta; na sredi je potem evangelski tekst slovenski, na zunanji strani so mnogoštevilne glose ali razjasnjenja težjih besed, izrekov in odstavkov, na znotranji citati iz stare zaveze; na koncu pa je rokopisu pristavljen mali slovar (od pismenke p do zadnje abecedne črke), kjer pové, kako se vsaka reč, ki mu je bila pri tem prevodu potrebna, pravi po a) Krajnsko, b) po Koroško, c) po Slovensko in Bezjačko, in d) po Hervaško itd. — O besedi bodi na primer:

„Kadar je pak Jezus bil rojen v Betlehemi v Judouski deželi, o času Erodeža krajla: pole, tedaj so prišli modri od jutrove dežele v Jeruzalem inu so djali: Kej je ta vnuvič rojeni Judouski krajl? Mi smo njegovo zvezdo vidili v jutrovi deželi, inu smo prišli njega molit. Kadar je letu Erodež krajl slišal, se je ustrašil on, inu ž njim red vsa Jeruzalem. Inu je pustil vkup poklicati vse Višefarje inu Pisarje mej folkom, inu je nje izvprašoval: Kej bi imel Kristus rojen biti? Ino oni so k njemu djali: V Betlehemi v Judouski deželi. Zakaj letaku stoji pisano skuzi Preroka: Ipo ti Betlehem v Judouski deželi, nesí kratku nikar nar manša mej Viudi Juda: zakaj iz tebe ima meni priti ta Viuda (t. j. vojvoda), kateri bo gospodoval čez moj izraelski folk itd.“ (Mat. II. A. — Slov. Bčela. IV. 44).

„Takrat, ko je na Slovenskem toliko domorodcev bilo, kolikor je zdaj čitavnic, tedaj je živel v Harijah na Notranjskem mlad učen duhoven, ves vnet za blagor cerkve in svojih rojakov in za povzdigo slovenskega slovstva. Ime mu je bilo France Bilc. Rojen je bil okoli l. 1784 v Bistrici na Notranjskem; dokončal je latinske in bogoslovske šole izverstno in potem je pastiroval v Tomaju, v Postojini, v Ternovem in poslednjič v Harijah, kjer je u. 5. maja l. 1824, a pokopan bil po svoji želji v Ternovem. Učenik in potem najzvestejši prijatelj mu je bil Vodnik, kateri je rad k njemu prihajal v Bistrico in v Harije itd.“ — Pisal sem o njem jaz v Jezičniku IX. 1871 str. 10. — Nekoliko se omenja v Novicah l. 1858 str. 58, a življenje njegovo je popisal sorodnik njegov, vrli J. Bilc v Koledarju družbe sv. Mohorja l. 1865 str. 28—32, kjer je na pri povedano, da je dobro znal jezik ruski in srbski, da je do cara ruskega zložil krasno pismo, nabiral Vodniku besed za slovar, skladal pesmi, bil izvrsten govornik itd. —

— V dokaz temu bodi začetek pa svršetek iz žalostinke, katero je zložil bil Vodniku in se nahaja v Vodnikovem Spomeniku (str. 43. 44) ž njegovo razlago nekterih besedf:

Iztiska žalost prevelika mi solzé,
 Prot' nebu milo gledam in zdihujem,
 Vesele prejšne žele zlo se razkadé,
 Glej, tist' mi manka, kiga požalujem!
 Oh dragi Vodnik dragi! vže si zginil nam;
 Nemila černa smert je prehitela,
 Prezgodaj tebe vzela, spravla v večni hram;
 Kogá ne bo ta žalost pač zadela?

 Ljublanca bližnja, bratec, naj tvoj grob hladi,
 Ki mimo tebe teka no postaja,
 Z katero živa Sava zavod lep ti stri,
 Pa v tem' naj tica petje ti obhaja.
 Povišal si učeni Vodnik srečno nam
 Slovenšino, to zviša tvojo slavo,
 Pa truplo tvoje naj počiva v miru tam,
 In zemlja naj ne dela teb' težavo.*)

*) Vila die Nymphe. Ovdoviti verwitwen, verwaisen. Kal der Keim. Tuga der Gram. Stare dobe Urzeiten. Slovina Slavenfreundin, Slavengöttin. Tok der Köcher. Peretnice Flugfedern. Slovenja Slavenland. Starinar Veteran. Zgodovina Geschichte. Slovenčavc Slavist. Slave Philomele. Popevka die Muse. Raja Chor, Singchor. Skladati elegeisch singen. Pinka die Leyer, von pinkati, pinklati Leyer schlagen. Žalovina Elegie. V polju svetga Keršovana im Felde d. i. im Gottesacker des heiligen Christoph. Ovenčati bekränzen. Cvetarica die Flora. Vonj Wohlgeruch. Zavod die Revier, der Distrikt. Slava der Ruhm.

Štefan Modrinjak r. l. 1774 v Središču poleg Ormoža, latinskih šol učil se v Varaždinu, modroslovnih in bogoslovnih v Gradcu, u. župnik pri sv. Miklavžu blizo Ljutomera l. 1827. Knjižico Modrinjakovih pesmi, ktere je rajnega bratič Lovro rešil pogube, dobil in shranil si je Stanko Vraz, in po njem so tu in tam prišle ne- ktere vže tudi na svetlo (Novic. 1854; Zora 1876; Kres 1881—3 itd.). Jako jih hvali Vraz na pr.: „Sudim da su žeženo zlato, pravi ures poezije slavjanske. Iz njih sbor. pravi, čisti um slavjanski glasom domorodnim; misli uzvišene; izložene obrazi sjajnimi fantazije, zdrave, skore, uznešene itd.“ (Gusle i Tambura str. 158. 159). Na razgled bodi začetek pesmi (l. 1813 gl. Kres III str. 522):

Zadnji človek je na svēti,	V nadrah maternih se shrani,	Erjav kakti Judaš bōdi!
Ki svoj rod za nič drži:	V njenoj rejji se zredi;	Naj te pes za plotom jē!
Zapstoj so mu rožni cveti;	Mačoho oslēpno brani,	Med Slovence naj ne bōdi,
Njemu nikaj ne diši.	Mater pa za nič drži.	Ki je prav Slovenec né!

Fabula.

1. Enkrat en prevzetni dečarec odjaše
Po cesti z tak naglim kolopom iz paše,
Da grive briščijo po zraki in rep,
Zpod kopit proč berni prah, kamen in črep.	3. Zadremljena zbudi se baba pijana
Dirjočega mimo zagledne katana,
Prestrašena reče: „O gospoda moja!
Ste vidli kak jaše Sankt-Juri pozoja?
2. Po varaši jaše on z velikim skokom,
Zahuška veselo pod vsakim oblokom:
Na ulici hitro se stečejo ljudi,
No vsaki jašečem dečarcu se čudi.	4. Bez ostroge, vuzde, brez žval in čapraka
Peklenskiga v zraki je dirjal lisaka.“
Na to se kobila na kamen pokrukne,
Puf! katana z herbta prek šinjaka smukne.

5. O Muza pomiluj, potuži, poklaguj!
 Kak sreča v nesrečo prehití se z vagoj:
 Prevzetnjak ki hvalo svô komaj podehnul
 Žalostno se plače, da šinjak si spehnul.

(Cvetje jugoslavjansko I. 1850 str. 208. Knjiž. Zgod. sp. J. Macun 1883 str. 76.
 77. Prim. B. Flegerič.)

Jakob Košar r. 14. jul. 1814 pri sv. Jurju na Ščavnici, učil se v Mariboru in v Gradcu, bil duhovnik pri D. M. Tolažnici blizo Gradca, potem dvorni kapelan vladike Sekovskega, u. 19. april. 1846. Jako čislal ga je Stanko Vraz, kteremu je nabiral narodne pesmi (vid. Narodne Pesni Ilirsk. 1839 str. 103—4) in Dr. Razlag, kteri ga je opisal v zabavniku svojem „Zora“ l. 1852 in poklonil mu slovo v Drobntincah l. 1858. Košar je vže dijak vadil se v pisanju slovenskem; poslovenil je nekaj pesmi Schillerjevih, Horacijevih in Gessnerovih, pisaril najprej v Dajnkovici, poslej v Gajevici kakor spričuje Dav. Terstenjak v „Zori“ l. 1872. I. str. 23. 98 itd., kjer je iz literarne zapuščine Jakoba Košara ponatisnjena tudi iz l. 1831 pesem na pr.:

Jutro.

Že svitla rosa polje moči,	Počasi megle se žarijo,	V žarečem zlati vse se sveti,
Že v hladnem jutri zarja počí,	No solnčni žari gor ležijo	No solnce je začelo vléti
V doline že se skriva mrak.	Skoz firmamenta velki krog.	Toploto svojo na bregé.
Iz morja modrega na nebi	Vu rosi vetrec travo gible	Zdaj mračna tema vsa premine,
Hiteče megle veter trebi	No silje se vu hladi zible,	Bleštíjo v zlati se pečine,
In žarno bliska solnčni trak.	Veselja zлива se natok.	No stermno čelo od goré.

France Cvetko r. v. Dornavi l. 1789, župnik v Lembahu, dekan v Ptuj, potem v Ljutomeru, u. v Mariboru l. 1859. Cvetkove spise posebno homiletičke pri-
 našal je „Slov. Prijatelj“ v Celovcu l. 1879—1881 (Knjiž. Zgod. Macun. str. 73) iz raz-
 nih ogovorov na nedelje in praznike, v postu in posebnih priložnostih od l. 1825 do
 1857. Na primer bodi iz pridige za Velikonočno nedeljo l. 1851 začetek v obliki
 „Prijateljevi“ (1879 št. 3):

„Vesel in posebno srečen je današnji dan . . . In res se na vuzem vse veseli;
 bogatec in siromak, mlad in star. Da se ta dan loži veselimo, zato smo v pretečenem
 postu šli k spovedi, prejeli sv. rešnje Telo in svoje duše umili; svoje hiše smo osnažili,
 nekteri so svojemu telesu novo obleko napravili, nekteri so v znamenje veselja zoro
 zjutraj vuzemnico (velikonočni kres) kurili in pri vseh hišah se danes tudi boljša hrana
 na mizo postavlja. Vse to se godí v znamenje posebnega veselja. — Med hranami da-
 nešnjega dne pa se nektere nahajajo, ki se sicer skoz celo leto nikdar ne pripravljajo
 in ne zavživajo, ampak samo danes na vuzemsko nedeljo, na primer: rumenice ali
 pisanke, kterih se posebno deca veselijo. Odraščeni rumenice ali pisanke večidel le
 toliko porajtamo, da ob vuzmu ž njimi deco obdarujemo. Na to pa morda med vami
 še nobeden ni pomislil, kaj da pisanke pomenjajo, ki se samo ob vuzmu barvajo in za-
 vživajo. Pisanke pomenjajo, da Vam takoj povem, srečo in veselje in imajo od posebne
 prigodbe iz ajdovskega časa svoj početek. Pripoveduje namreč učeni mož Aelius Lam-
 pridius, da je kokoš starišev poznejšega rimskega cesarja Aleksandra Severa, posebno
 dobrega vladarja, tisti dan, ko se je Aleksander narodil, rudeče jajce znesla in ta ru-
 menica je starišem veliko srečo in veselje oznanila, ki se je spolnilo l. 227 po Kri-
 stusovem rojstvu, ko je Aleksander postal rimski cesar. Od tistega časa so si ljudje
 rumenico ali pisanko v znamenje veselja delali, če so drug drugemu srečo in veselje
 delili.

Mi pa še imamo poseben vzrok, da se na Vuzem veselimo, ker vemo, da je Kristus na današnji dan za kralja in Gospoda nebes in zemlje povzdignjen zaradi svoje pokorščine do smerti na križu; da on naš brat v nebesih pri Bogu Očetu za nas prosi in posreduje. O sreča! o veselje! Na to veselje nas rumenice ali pisanke opominjajo. Tedaj nas opominjajo pisanke na dosti dobrega in veselega na zemlji; ali one nas opominjajo še tudi na prihodnje vstajenje in na neskončno veselje v nebesih. Te besede vam hočem danes razložiti ter velim rekoč: I. Ruménica ali pisanka je kip ali podoba našega vstajenja. II. Ruménica ali pisanka je tudi kip nebeškega veselja. Moje besede bodo vesele, ker je današnji praznik vesel itd.“

Slomšek kot pedagog.

(Dalje in konec.)

Na ta način je bil Slomšek v silno kratkem času preskrbel najpotrebnejše slovenske šolske knjige. O tem Slomškovem delovanju piše Macun v svoji književni zgodovini slovenskega Štajera še to-le: „Službeni spisi (pri ministerstvu za nauk in pri štaj. namestniji) kažejo vsi do l. 1857. živo delovanje Slomškovovo na tem polju, ter je ministerstvo posebno leta 1854. v nekem dopisu izvrstno pohvalilo dotično njegovo pripomaganje pri zlagi novih šolskih knjig. Dr. Hoffinger v (Wurzbach-ovem slovarji) obžaluje, da dotični dopisi mej Slomšekom in Thunom niso še obelodanjeni. G. korar Fr. Kosar pravi str. 251. životop. o Sl., da je imel v rokah Slomškovovo ojstro vlogo, v koji je za neke kraje branil slovensko-nemške šole, ter da je vladika sam napisal tako slovnico. — (Dotični dopisi so tedaj menda v Mariboru.)

Slomšek pravi v „Drobtinicah“ za l. 1861. in sicer v gori že omenjenem sestavku „Kratko vodilo“ o rabi beril . . na strani 285: „Redke so šole, v katerih bi bilo samo slovensko berilo doma; več del vse naše šole na kmetih so ponemščene, ki berila v dveh jezikih imajo; to berilo pa je močno skrajšano . . “. Ali čujte, kaj o takih šolah pravi na str. 283 — 284: „So neumni starši, ki svojo deco zato v šolo dajajo, da bi se nemščine naučili, ter mislijo, da je dobra šola taka, v kateri se deca ne(u)mškovati prav debelo učijo, če ravno poleg ne(u)mškovanja Boga, očeta in matere svoje pozabijo. Taka gola ne(u)mškutarija v šoli je morija zlahtnega srca in blagega slovenskega duha. Iz takih nemškutarjskih šol prirastejo mladi bahači, pa stari beraci, prteni kmetiški gospodje pa slabi orači in gospodarji za jokati. Znajo debelo govoriti, dobrega storiti pa malo . . . Je-li tega nemška beseda kriva? Ne daj Bog! Krivo podučevanje v nemščini to dela, ako se za nemščine del drugi veliko potrebnejši nauk zamudi, in deci, ki vrlo nemški zna, grdi napuh vsadi, ki zarodí napačnost, gizdost in nepokorščino, ki so rojnice vsake grdobe in nesreče. Je-li ne pride največ študiranih kmetov na boben?“ Ne dá se tajiti, da je od krive stare poti težko koj najti po vsem dobro; ravno tako je resnica, da so n. pr. po večih mestih in trgih, kakor tudi na jezični meji potrebne nemško-slovenske učilnice; ali Slomškova razkačenst in jasne njegove besede kažejo nam, da so se brez vse potrebe širile gledé jezika mešane učilnice; lahko je misliti, po čigavem krivem delovanju“.

Iz navedenih besedi razvidimo, da je bil Slomšek protivnik nemščini, kjer je treba ni. Slomšek pa je bil toliko bolj prijatelj tistih zdravih načel gledé poučevanja v realijah, katera so postala nekaj let po njegovi smrti tudi zakon. V omenjenem vodilu, kako rabiti Malo in Veliko berilo, piše o potrebi realističnega pouka v ljudski šoli takole: „Otroci gledajo živali po zemlji laziti, hoditi in letati, ribe po vodi plavati, ptice pod